

Данильян О.Г., доктор філософських наук, професор.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Визначені в Конституції України завдання по створенню демократичної, соціальної, правової держави не можуть бути вирішені без певного рівня правової культури суспільства. Адже відомо, що саме правова культура є найважливішим чинником, що сприяє становленню правової системи держави і розбудови громадянського суспільства, впливає на регулювання всього спектра соціальних відносин у ньому, підтримує і закріплює його цілісність, стабільний правопорядок.

У той же час, формування правової культури в перехідному суспільстві, у тому числі й в українському, являє собою досить складне і суперечливе завдання. З одного боку, як уже відзначалося, створення демократичної, правової держави припускає досить високий рівень правової культури; з іншого боку, у перехідному суспільстві відсутні необхідні умови для формування правової культури, що знаходиться, як правило, на досить низькому рівні. У зв'язку з цим значну актуальність набуває проблема формування правової культури в умовах перехідного суспільства. Не випадково, що в засадах державної політики України в галузі прав людини завдання по підвищенню рівня правової культури населення і правосвідомості людини і громадянина, формуванню поваги до закону підняті до рівня основних напрямків державної політики. У той же час, незважаючи на свою безумовну актуальність, проблема формування правової культури в перехідному суспільстві, залишається в юридичній науці недостатньо розробленою. Як показує аналіз юридичної літератури, незважаючи на активізацію досліджень у сфері правової культури і правової

свідомості, проблеми реального стану правової культури в перехідному суспільстві, специфіки формування правової культури в транзитивний період, обґрунтування напрямків по оптимізації процесу формування правової культури особистості в умовах трансформації правової системи, залишаються поки, за рідкісним винятком, за межами інтересів сучасних дослідників. Дійсність же така, що не проходить і дня, коли засоби масової інформації не вказували б на правовий нігілізм, юридичний безлад і правове безкультур'я, що процвітають в українському суспільстві.

Як доводить теорія і практика, найважливішим соціальним інститутом по формуванню правової культури перехідному суспільстві є правове виховання. Правове виховання – це цілеспрямована діяльність по трансляції (передачі) правової культури, правового досвіду, правових ідеалів і механізмів розв'язання конфліктів у суспільстві від одного покоління до іншого. Правове виховання має на меті розвиток правової свідомості людини і правової культури суспільства в цілому.

У сфері правового виховання в перехідному суспільстві основними завданнями є: підвищення загальної моралі громадян, популяризація правових знань (у тому числі через засоби масової інформації), використання рольових ігор і практичних ситуацій, пробудження інтересу у населення до правових знань і підвищення їхньої доступності, застосування методів реклами і «public relations», розвиток сімейного правового виховання. Усе це є неможливим без науково обґрунтованої державної політики в сфері правового виховання, яка, на жаль, в Україні поки що відсутня. Тому, для піднесення рівня правової культури громадян України, насамперед, потрібно виробити чітку державну політику в сфері правового виховання, системний, науковий підхід до проведення відповідних заходів, скоординувати всі зусилля державних органів у цьому процесі.

Важливо також повною мірою використовувати весь позитивний досвід, що був накопичений у нашій країні в минулі десятиліття. Причому використовувати цей досвід необхідно творчо, тому що деякі питання

правового виховання необхідно вирішувати на концептуально новій основі, виходячи із завдань нинішнього етапу розвитку України як суверенної держави, що прагне стати демократичною і правовою. При цьому необхідно пам'ятати і те, що вирішення завдань по формуванню сучасної правової культури в перехідному суспільстві залежить не тільки від держави, але й від зусиль усієї громадськості, кожного громадянина країни.

Серед інших конкретних напрямків по формуванню правової культури в різних сферах життя перехідного суспільства можна виділити наступні:

у сфері загальнодержавної стратегії – направленість державної політики на захист інтересів особистості, вироблення єдиної правової політики, усіляке забезпечення добробуту громадян, найсуворіше дотримання Конституції і законів усіма державними органами;

у сфері правотворчості – професіоналізація законодавчої діяльності, надання населенню права реальної законодавчої ініціативи, поширення знань в галузі юридичної техніки, широке публічне висвітлення законопроектної діяльності, посилення юридичної відповідальності за порушення прав і свобод громадян;

у сфері громадянського суспільства й власної ініціативи – розвиток системи громадських організацій, активне відстоювання особистістю своїх прав, боротьба з будь-якими проявами беззаконня і сваволі та ін.